

Náučný chodník 7 divov Dolnej Krupěj

Kraj:	Trnavský
Okres:	Trnava
Geomorfologická jednotka:	Podunajská pahorkatina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Dolná Krupá, farský úrad
Východisko:	Dolná Krupá, nám. L. van Beethovena (obecný úrad)
Trasa:	Dolná Krupá: obecný úrad - kaštieľ - kaštieľsky park - kostol sv. Ondreja - mauzóleum (v kostolnom parku) - bývalá ružová záhrada (v areáli Medolandie) - kaštieľskym parkom k juhozápadu - Umelý kopec (237 m n. m.)
Dĺžka:	3 km, 50 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	8
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: kultúrno-historické, prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2018; ? obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave; v teréne sa nachádzajú panely troch rôznych dizajnov (?generácií)

Textový sprievodca: prospekt Dolná Krupá... a jej sedem divov (autor Stanislav Petráš, vyd. Obecný úrad v Dolnej Krutej, b. r., 14 strán)

Kontakt: Občianske združenie Korompa, Obecný úrad Dolná Krupá, Námestie L. van Beethovena 1, 919 65 Dolná Krupá

Poznámky: (1) Žiaden z viacerých (?troch) generácií informačných panelov neobsahuje označenie, že ide o náučný chodník a neobsahuje žiaden jeho plán (trasu či polohu zastávok). Názvy jednotlivých zastávok sa na nich úplne nezhodujú. (2) Číslovanie zastávok nezodpovedá logike trasy. (3) Všetkých sedem zastávok náučného chodníka 7 divov Dolnej Krupej prepájajú (aj) dve rôzne dlhé trasy cyklochodníka Cyklokrásky siedmich divov Dolnej Krupej - zelená K trom hájom (17,5 km) a červená Starým parkom (9 km). (4) V obci stoja ďalšie informačné panely projektu Dolná Krupá: prechádzka v čase.

Upozornenia: (1) Kaštieľ v Dolnej Krupej je v roku 2024 z dôvodu rekonštrukčných prác uzatvorený. (2) Kaštieľsky park je verejnosti prístupný v otváracích hodinách 8 - 20 h. (Oba objekty spravuje Slovenské národné múzeum, Hudobné múzeum.)

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie obmedzene.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Dolná Krupá. Obec severne od Trnavy v severozápadnej časti Podunajskej pahorkatiny, resp. jej podcelku Trnavskej pahorkatiny v širokej doline Krupského potoka. Prvýkrát sa písomne spomína v listine z roku 1113 pod názvom Cromba ako majetok benediktínskeho opátstva na Zobore v Nitre. Medzi inými zemanmi vlastnili majetky v Dolnej Krupej i Brunsvikovci, pochádzajúci z nemeckého Braunschweigu, a to už v 16. storočí. V rokoch 1749 - 1756 pravdepodobne na mieste staršieho objektu dal vybudovať Anton I. Brunsvik (1709 - 1780), člen súdnej stolice, kancelár ostrihomskej župy a radca pri cisárskom dvore, jednopodlažný barokový **kaštieľ** obdĺžnikového pôdorysu podľa projektu cisárskeho dvorného staviteľa Jána Baptistu Martinelliho. Ten onedlho nechal zväčšiť, stavebne upraviť a zdokonaľiť okolitý park syn Jozef najprv Jánom Jozefom Talherrom, hlavným architektom Uhorskej staviteľskej komory, (1798) a neskôr architektom Antonom Piusom Rigelom, záhradným architektom Christianom Henrichom Nebbienom a francúzskym umelcom a architektom Charlesom de Moreau (1822). V 19. storočí Brunsvikovci skúpili takmer všetky upadnuté zemianske majetky v obci. V blízkosti kaštieľa, najvýznamnejšej pamiatky v obci, sa nachádza domček, v ktorom údajne prebýval hudobný skladateľ Ludwig van Beethoven (ďalšie info v hesle nižšie), a rozsiahly anglický **kaštieľsky park** s jazierkom na Krupskom potoku, sochami, grottou a inými prvkami záhradnej architektúry (verejnosti prístupný v otváracích hodinách 8 - 20 h). Do rúk Chotekovcov prešlo panstvo v roku 1813 vydajom dcéry Jozefa Brunsvika za Heřmana Chotka. V areáli kaštieľa bolo aj divadlo (v roku 1937 zbúrané), rozsiahla pálenica (zachoval sa iba komín) a rozsiahla **ružová záhrada (rozárium)**, založená ako prvá na Slovensku v roku 1906 grófkou Máriou Henrietou Chotekovou, ktorá bola sesternicou Žofie Chotkovej, manželky následníka trónu Františka Ferdinanda

d'Este. V čase najväčšieho rozmachu zbierka obsahovala až 6 000 kultivarov ruží a svojim rozsahom patrila k jedinečným v Európe. Po roku 1918 grófka založila ružovú škôlku, aby zisk z predaja pokryl náklady na chod rozária (zaniklo po konfiškácii majetkov a smrti grófky v roku 1946). Po znárodnení v druhej polovici 20. storočia v kaštieli sídlili liečebne, politická škola a domov skladateľov. Kaštieľ i s parkom dnes slúži pre potreby Slovenského národného múzea - Hudobného múzea. V centre obce sa na mieste pôvodne gotického kostola z polovice 15. storočia nachádza kostol sv. Ondreja, postavený v roku 1811 v klasicistickom slohu, s hrobkou Brunsvikovcov. V jeho blízkosti stojí Mauzóleum Chotekovcov z roku 1895, do ktorého pochovali aj poslednú príslušníčku rodiny, „ružovú grófku“ M. H. Chotekovú.

Pamätník Ludwiga van Beethovena. Nevelká neskorobaroková budova (rokokový pavilón) s manzardovou strechou v tesnej blízkosti kaštiela v Dolnej Krupej pochádzajúca z obdobia Talherrovej prestavby kaštiela aj parku v rokoch 1793 - 1798, určená pre panského záhradníka. Býval v ňom údajne ubytovaný - ako neurodzený - Ludwig van Beethoven (1770 - 1827), ktorý sa v roku 1799 stal učiteľom hudby mladých šľachtičien Terézie a Jozefíny Brunsvikových, dcér Antona II. Brunsvika. Počas ich letného pobytu v kaštieli býval v rokoch 1800 - 1806 hosťom dolnokrupského panstva, ktoré je miestom skomponovania jeho najznámejšej klavírnej Sonáty mesačného svitu. O jeho pobytoch hovoria len mnohé náznaky a legendy, jednoznačné dôkazy zatiaľ nájdené neboli. Od roku 1992 je domček ako súčasť Hudobného múzea, pobočky Slovenského národného múzea, stálou expozíciou s názvom Život na zámku: Brunsvikovci a Chotekovci v Dolnej Krupej v 18. až 20. storočí. Expozícia je prístupná po objednaní sa minimálne deň vopred (tel. 0908 188 022; 0917 839 555).

Umelý kopec (237 m n. m.). Antropogénna vyvýšenina vybudovaná vo vtedajšom vinohrade v rámci komponovaných krajinných úprav parku v juhozápadnom okolí kaštiela v Dolnej Krupej majiteľom panstva Jozefom Brunsvikom v rokoch 1813 - 1819. Okolitý terén presahuje zhruba o 15 m, na jeho vrchole vybudovali altán (pretrval až do 80. rokov 20. storočia) a slúžil ako vychádzkové miesto. Na jeho stavbu sa zrejme využil materiál súčasne v kaštielskom parku budovaných umelých jazierok. Dnes na kopci stojí moderný altán a končí tu náučný chodník.

Medolandia. Zážitkový polyfunkčný areál v Dolnej Krupej neďaleko kaštiela > pozri Včelársky náučný chodník Včelárium

Podunajská pahorkatina. Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Iplá (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Iplá do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný - na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) - a mierne zvlnený až zvlnený - na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózo-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), prolúviálnych kuželoch pod úpäťami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarovaných) znížení a (zalesnených) vyvýšení a náhlými (pravouhlými) záломami riečnej siete. V dôsledku tejto

pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov - dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černozezí a hnedozezí, patriacim k najúrodnejším pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejnín tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka, Levice, Piešťany) dopĺňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Polný Kesov).

Názvy informačných panelov

1. 7 divov Dolnej Krupěj
2. Kaštieľ
3. Park pri kaštieli
4. Kostol sv. Ondreja
5. Mauzóleum
6. Kaštieľske divadlo
7. Ružová záhrada
8. Umelý kopec

Pozri poznámky vyššie.

